

KirkeBladet

for
Skellerup
og Ellinge
sogne

Nr. 3

Juli/august/september 1997

17. årgang

Havemøde

Biskop Johannes Johansen, førhen Helsingør, prædiker søndag den 10. august kl. 14,00 i Skellerup kirke og taler derpå i præstegårdshaven. Der medbringes brød til kaffen.

*Skellerup og Ellinge
Menighedsråd*

Om salmedigteren Sthen og hans salme »Du herre Krist«

*Udsnit af »Den glemte salmedigter med de kendte salmer« af sognepræst
Jens Lyster, Notmark, Haderslev Stiftsbog 1995.*

Hans Christensøn Sthenius Roskildensis, som han kalder sig selv, er født på Sct. Catharinas dag den 25. november 1544. C. J. Brandt satte spørgsmålstegn ved fødeåret, og i snart hundrede år har man på Brandts autoritet regnet med, at Sthen blev født omkr. 1540. Efter tilnavnet at dømme må Sthen være født i Roskilde eller have gået på latinskolen dér. Om hans barndom og ungdom vides kun, fra et selvbiografisk fødselsdagsdigt, at han tidligt mistede begge sine forældre, men at han blev hjulpet frem med Guds og gode venners bistand.

I 1565 blev han af byrådet i Helsingør ansat som rektor for den stedlige latinskeole. Året efter avancerede han til kapellan ved Sct. Olai og passede sideløbende rektorstillingen i en periode. Med sin første hustru (ægteskabet varede fra 1567 til 1602) fik han mindst 16 børn, hvoraf de 8 døde i peståret 1580. I Helsingør påbegyndte Sthen et lovent forfatterskab ved i 1571 at udgive en glimrende oversættelse af en tysk bønnebog med bønner til alle ugens syv dage. Sproget er billedrigt og bibelsk inspireret. Bogen blev en bestseller, der udkom i oplag efter oplag de næste 70 år. Især dens morgen- og aftenbønner blev populære og indgik i andre an-

dagtsbøger frem til omkr. 1750.

I de nærmest følgende år kom andre opbyggelsesbøger til. »En liden Haandbog« fra 1578, med anvisninger på regelmæssige andagtsøvelser, tryktes i mange oplag også længe efter Sthens død. Et læredigt »Lykkens Hjul« om lykkens ustadighed genoptryktes så sent som i 1737. To trøsteskrifter i anledning af pestepidemierne er også værd at bemærke. Skønt kernen i disse har udenlandske forlæg, har Sthen med heldige udvidelser formået at præge disse med en egen hjertevarm forkyndelse, der rager op over samtiden.

Sthens forfatterskab vandt stor anerkendelse. I Helsingør vidste byrådet at påskønne kapellanens gode bøger, der kastede glans over byens navn. Gentagne gange blev præsten betænkt med erkendtligheder fra byrådets side: snart en fed stud, snart et godt anker vin – her var virkelig noget for vore dages kommunalpolitikere og menighedsråd at tage ved lære af! –. Men også i hovedstaden lagde man mærke til Sthen. I 1581 tildelte Universitetets professorer ham den ærefulde magistertitel som anerkendelse af hans lærdom.

Det var også udtryk for almindelig anerkendelse, da Malmø's borgmester Jacob Fechtel i foråret 1583 rejste til Helsingør

for at overbringe Sthen en opfordring til at blive sognepræst ved Sct. Petri i Malmø, den statelige søsterkirke til Vor Frue i København. Med denne værdighed fulgte embedet som provst for Oxie Herred i Skåne.

En samtidig kollega C. C. Lyschander har karakteriseret Malmøprovsten Sthen med disse ord: »en mand, der færdedes hjemmavant både i teologien og i de verdslige videnskaber, en lysende begavelse, der nød høj agtelse for sine folkelige prædikener, tiltalende af væsen, fornøjelig og venlig i samtale, en glimrende taler og digter, en flittig og heldig oversætter.«

Som ny sognepræst i det Malmø, der engang havde været lutherdommens arnested i Østdanmark, kan Sthen have haft brug for at markere en klar holdning til katolske tendenser i tiden. I alt fald udgav han året efter sin tiltrædelse det lille polemiske skrift »Saligheds Vej«, der formelt er en udlægning af Davids 1. psalme, men indholdsmæssigt er præget af en antijesuitisk holdning med kraftige udfald mod pavekirken. Måske har der allerede på denne tid været jesuitiske tilbøjeligheder i det malmøske borgerskab. At der var gået møl i lutherdommen i Malmø, fremgår af den »Kontrakt om lørdagsprædiken og om messen og altertjenesten«, som Sthen lod udarbejde i 1586, og som indfører påmindelsesprædikener hver lørdag eftermiddag efter aftensangen for alle dem, der vil modtage nadveren om søndagen, for at »den gamle Adam og det kødelige menneske i nogen måde kunne tvinges og drives til undergang«. Vi møder her en kompromisløs ildhu, som også kendetegner Sthens emblem, dvs. det billedlige symbol, hvormed han karakteriserer sig selv. Det forestiller en årvågen hane,

som med trompet for næbbet kalder til kamp med fanfaren *Sic et non aliter* (således og ikke anderledes), vel vidende, at kampen har sin pris. Hanen bærer nemlig et kors på ryggen. Denne kampberedte årvågenhed medførte en direkte konfrontation, da provsten i året 1595 gik skarpt i rette med byrådet, fordi det i årevis havde lånt penge af byens fattigkasse, uden at renterne var kommet de fattige til gode. Ved den lejlighed blev den nidkære provst »overfusset for raad og ret«, og fortørnet spørger han i sin dagbog sin Gud på sit brede roskildesjællandst, »om det er den tack, mand skal haffue (have)/ for erlig tro tjeniste mange aar och daffue (dage)?«

Som den pligttopfyldende sognepræst og provst har Sthen måttet tage mange dyster og straffe synden, hvor den gik i svang – ikke mindst på rådhuset! –, vel

vidende, at det kunne skaffe ham mægtige fjender på halsen. I årenes løb opstod der et massivt modsætningsforhold til borgerskabets spidser, som kun ventede på et gunstigt øjeblik til at slå til. I året 1600 gjorde de et perfidt forsøg på at få provsten forflyttet til et landsogn uden for Malmø. Uden hans vidende indsendte byrådet en hyklerisk ansøgning til kongen om at tilgodese deres trofaste sognepræst med en overkommelig retrætepost, da han nu »med svaghed og alderdom fast belades«. Kongen anede ikke uråd og efterkom anmodningen. Bedraget må dog snart være kommet foren dag, for Sthen blev på sin post. Han var da heller ikke med sine 56 år mere bedaget, end at han to år senere, snart efter sin kones død, vovede at gifte sig påny. Men da han i december 1607, 63 år gammel og nu syg og svækket, giftede sig for tredje gang med en ung kone, kunne byrådet endelig, under påberåbelse af skifteretsbestemmelser og skattelovgivning, gøre et gammelt regnskab op. De tre sidste år af Sthens liv blev et ragnarok af boopgørelser, skattesager og ophidsede familieopgør. Under disse uværdige forhold døde digteren i april eller maj 1610.

Et kapitel for sig er tilblivelsen af »Du, Herre Krist«, som oprindeligt begyndte »Herre Jesu Christ, min Frelser du est«. Denne salme er blevet kaldt »hr. Hans' navnesalme«, fordi Sthen har indføjet sit fornavn H-A-N-S som første bogstav i de første fire vers. I de sidste fire vers læses på samme måde et gådefuldt A-N-N-O, der har givet anledning til mange gisninger. En overskrift oplyser, at teksten »sjunges med den Tone: Es ist auf Erden kein schwerer Leiden«, der var en smuk, sørgmodig kærlighedsvisе om

adskillelsens kval.

De, der tog anstød af en bolevise-melodi til en salmetekst, har allerede her kunnet fryde sig over en god anledning til at blive foragede. Men salmens provokationer rækker langt videre. Den er en moddigtning af en talentløs gudelig vise på samme metrum og melodi, udgivet af en ukendt Hans Pedersen i 1587. Med afsæt i denne vises dommedagsforkyndelse har Sthen frembragt en af de mest trøsterige salmer, vi har i salmebogen. Den direkte anledning til både Hans Pedersens vise og Sthens moddigtning var en i hele Europa vidt udbredt profeti, der varslede dommedag og Kristi genkomst i året 1588. Alle helvedesprædikanter var derfor på stikkerne for at udnytte denne herlige chance for at gøre sig store på de smås bekostning. De gejstlige gribbe flokkedes allerede om ådslerne, ligesom vi kender det fra vore dages Jehovas Vidner, hvor mundvandet løber i strømme ved tanken om det nært forestående og i Bibelen forudsagte harmageddonslag. I den situation tager Sthen i året 1588 ordet for en evangelisk bemærkning. Han digter sit livs mesterstykke i form af en bøn – alle Sthens salmer er bønner, men denne er den inderligste og smukkeste af dem alle – og udtrykker i den sit hjertes inderste. Som vel at mærke ikke er angst og forfærdelse ved den forestående dommedag, men en dyb forventningsfuld glæde ved udsigten til Kristi snarlige komme:

*Herre Jesu Krist,
min frelser du est,
til dig håber jeg alene:
Jeg tror på dig,
forlad ikke mig,
så endelig,
mig trøster dit Ord det rene.*

Der kan også være en personlig tilskyndelse til at skrive denne salme. Den er blevet til i det år, da digteren fejrede sin 44-års fødselsdag. Sthen, der var født i året (15)44 og i (15)88 fyldte 44 år, synes at have haft en forestilling om, at tallet 44 var hans skæbnetal, og at hans 44. år derfor ville blive hans skæbneår. HANS ANNO kan ud fra dette tydes: Hans i hans (eget) år!

Det var altså både sit eget miniunivers og det store univers, han i 1588 så truet af dom og undergang. I denne trængselsstund er der kun Herren Kristus at holde sig til. Han er frelseren nu og altid. For en kristen er der kun ét at gøre på nødens og den store trængsels dag: at bønfalde frelseren – at efterkomme Herrens ord i Ps. 50,15: »Du siger jo så/Kald du mig på/Hjælp skal du få/I al din sorg og våde«.

På denne baggrund skal det gådefulde og akrostikon HANS ANNO forstås. Umiddelbart betyder det bare »Hans i året«. Men *anno* set i lyset af den gængse bestegnelse *annus mirabilis* – det forunderlige år – om året 1588 giver HANS ANNO er betydelig vægt: »Hans i det særlige år – i året frem for alle andre år«. Sthens karakteristiske rolle som moddigter af det ukristelige er i »Herre Jesu Christ, min Frelser du est« løftet op på et plan, hvor det ikke bare er en moralistisk dommedagsviser fra 1587, han gør op med for af dens støv og aske at gøre en ny og bedre salme. Men han er blevet en moddigter af en kvælende, ukristelig og hysterisk angst, som havde grebet hele folket og vel i grunden alle Europas folk. Kristeligt at »forvende« denne angst for dommedag til en glad længsel efter Kristus er i sandhed et ambitiøst projekt, som imidlertid synes at være lykkedes i denne i det ydre så uanselige lille sang.

Hvor ofte har den ikke stået sin prøve som et trøstens ord på sygelejet, ved død og begravelse og hvor ellers et menneskes lille univers brasede sammen! Sthens 400-årige salme er stadig kirkens sympatiske modstykke til det ugudelige danske stesolidsamfunds »krisehjælp«. Krise er et græsk ord, der betyder dom. Der kan når som helst blive krise eller dommedag i et menneskes miniunivers. I en sådan katastrofesituation, hvor mennesket er allerlængst nede, er udsigten til at falde i kløerne på det anmassende behandlersamfund ikke rar at tænke på. Det er næsten at føje spot til skade. Det kristelige alternativ er at folde hænderne i en tillidsfuld bøn til den frelser, som alene kan redde os. Og her giver Sthens salme os de ord på læberne, som vi nok ellers ville lede forgæves efter.

Efter 6 dejlige år

som organist ved Skellerup og Ellinge sogne har jeg fået en fuldtidsstilling som organist ved Lyng kirke i Fredericia pr. 1/7-97. Jeg takker for de gode arbejdsvilkår, I har budt mig, for den hjælpsomhed og venlighed I har vist mig og ønsker jer held og lykke med jeres næste organist. Sidst men ikke mindst en hilsen og stor tak til jer, der har sunget i kor eller spillet i vore kirker.

Peter Jensen

Læs noget godt

BØGER

Richard Bach: Jonathan Livingston Havmaage (på dansk ved Henrik Nordbrandt)

Jonathan er vokset op i en mågeflok, som på god mågemaner overnatter på stranden og om morgenen i flok flyver ud over vandet for at møde fiskekutterne, når fiskerne er på vej ind til havn, for at losse deres natlige fangst af fisk, som bliver kastet over bord fra bådene. Det liv passer ikke Jonathan, han forlader jævnligt mågeflokken og flyver helt alene ud over havet, han vil lære sig selv at flyve meget bedre, end det han hidtil har lært, derfor er Jonathan ude for sig selv i lange perioder og arbejder hårdt for at blive bedre til at flyve, det er ensomt og hårdt slid, men der er fremgang. Men hans forældre forstår ikke, at han vil ofre tid og kræfter på at flyve meget bedre og anderledes end hans artsfæller.

»Hvorfor, Jon, hvorfor?« spurgte hans mor. »Hvorfor er det så svært at være ligesom resten af flokken, Jon? Hvorfor kan du ikke overlade lavt-flyvning til pelikanerne, albatrosserne? Hvorfor spiser du ikke? Søn, du er ikke andet end ben og fjer«. Men Jonathan er ikke ked af kun at være ben og fjer, han er kun interesseret i at prøve hvad man kan og ikke kan ved at flyve. »Hør her, Jonathan«, sagde hans far ikke uvenligt. »Vinteren er ikke langt borte. Bådene vil være få, og overfladefiskene vil

svømme dybt. Hvis du absolut skal studere, så studér mad, og hvordan man får fat i den. Al denne flyvning er udmærket, men du kan ikke æde en glidning, ved du nok. Glem ikke, at grunden til, at man flyver, er at få noget at spise.« Jonathan forsøger at leve som de andre, men det er kun når han er helt alene ude over havet, at han føler frihed, resultatet er at mågeflokken vender ham ryggen, nu da han er helt anderledes. Jonathan Livingston Havmåge oplever hvor forfærdeligt det er at være helt alene i verden, men føler hele tiden at han har vundet en frihed han ellers ikke kendte. – For mange år siden læste jeg en bog om tiden omkring de gudelige vækkelser. De mennesker som gik ind for det, gjorde det ikke for at opnå noget materielt, tværtimod, man mistede sit udkomme eller blev sat i fængsel, men de må have følt en frihed ved at slås for deres overbevisning. – Der vil forhåbentlig altid være mennesker, som på trods af flertallets mening går nye veje og føler sig frie derved. – »Fortællingen om Jonathan Havmåge er en fabel om menneskets muligheder for at hæve sig op over dagligdagens perspektivløse trummerum, et budskab om at man kan blive fri, hvis man sætter tilstrækkeligt meget ind på det.« Siger Erik Wiedemann.

Niels Jørgensen

Redaktionen har bedt Skellerup skoles inspektør skrive noget til vort blad om folkeskolen i dag:

Skolen anno 1997

Når elevernes bedsteforældre kommer på besøg oplever de, at det er svært at genkende den skole, de selv gik i. Udviklingen indenfor skolen har været mest eksplosiv siden starten af 1970'erne, og jeg oplever, at samtidig med at nogle af de »dårlige« sider af skolen er forbedret, er der også fare for, at nogle væsentlige værdier er ved at forsvinde.

Jeg oplever, at det er nogle forandrede børn i forhold til tidligere. Børn, der er meget kulturfattige. Børn, der ikke har den naturlige respekt. Børn, der er fremmede overfor naturen. Børn, der er fremmede overfor deres egen krop. Ja, jeg kan blive ved. Jeg ved også, at mange med god ret kan sige, at det ikke passer på lige netop deres barn. Rigtigt. Dette

er nogle generelle tendenser i det moderne samfund.

Årsagerne skal søges i, at børn tilbringer alt for meget tid med at sidde stille – indendøre! – foran TV-video, computer, og at deres forældre har så travlt, at de ikke inddrager børnene i hjemmets systemer, at de ikke støtter børnenes fritidsinteresser, at de ikke læser højt for dem, at de ikke fortæller »om gamle dage«, etc. Derfor er mit budskab til alle forældre, bedsteforældre, børnevenner m.fl.: Brug tid, opmærksomhed og kærlighed på børnene, mens I har dem. I morgen er det for sent. Det ville være den bedste julegave, I nogensinde kan give dem.

Jens Jørgen Jensen

På opfordring fra redaktionen lidt om Ellinge Hjælpekasses historie:

Ellinge Sogns Hjælpeforening!

I 1885, den 29. januar, stiftede en kreds af Ellinge-borgere en hjælpeforening. Der var afholdt en del møder for at lave vedtægter og godkende og vedtage disse. Foreningen startede den 1. april 1885 og i de første år holdt man åbent om fredagen, og åbningstiden var fra 18-20 om sommeren og om vinteren fra 16-18, da der jo ikke var gadelys.

I maj 1885 tegnede man aktier á 2 kr./stk. for at kunne købe et pengeskab. For øvrigt det samme som benyttes i dag. Der er i dag 203 medlemmer, og alle Ellinge Sogns beboere kan indsætte

beløb i Hjælpekassen, men hvis man skal låne, skal man godkendes af »siddende bestyrelse« + stille med to kauti-onister.

Hjælpekassen passes af en kasserer, lønnet efter hjælpekassenormen, og af to bestyrelsesmedlemmer pr. gang. Lønnen for bestyrelsesmedlemmer er øl og snaps + et par stk. mad til hver general-forsamling.

I de fleste »kasser« kendes misligholdelse af forpligtelser, men her kendes ikke til svig!

Bestyrelsen

Kirkelig legestue

Vi har haft en god vinter i den kirkelige legestue. Mange børn har der været, der har deltåget i kirkebesøg, i salmesang, har lyttet til bibelske fortællinger, bedt Fadervor og leget.

Som afslutning var vi på udflugt til Zoologisk Have. Om det har vi fået brev fra en bedstemor:

En dejlig dag

I mange år har vores præst, Lone Wellner Jensen, den sidste fredag i hver måned i vinterperioden samlet dagplejebørn med dagplejemødre samt de børnehavnere, som havde mulighed for at være med, i konfirmandhuset.

Som afslutning på sæsonen var vi i Zoologisk Have. Den store flok mødtes ved Skellerup kirke den 16. maj, og med bus kørte vi afsted. Vejret var strålende. Vel ankommet til Zoologisk Have gik vi rundt i haven og så på de mange dyr. Vi var heldige at se søløverne blive fodret, lige noget for børnene. Dyrepasseren fik søløverne til at optræde for os.

Med stor fryd blev legepladsen også besøgt. Den medbragte lækre mad blev spist i et smukt, grønt område.

Kl. 13,00 kom bussen, og vi kørte hjemad efter en strålende dag. Som tak for sæsonen fik Lone Wellner Jensen en krukke til udendørs brug beplantet med forskellige planter.

Alle deltagerne siger tak for en dejlig dag.

Mette Madsen

Om næste sæson

Vi begynder fredag den 26. september kl. 9,30.

Jeg har fået en medhjælp i legestuen. Hun har lovet at hjælpe både med det praktiske og med de forskellige ting, vi laver med børnene. Det betyder, at vi nu kan dele børnene op i grupper – de større og de lidt mindre – så der bliver bedre plads og større muligheder for at høre og opleve for de lidt større. Dog vil vi fortsat spise og lege sammen.

Legestuens »nye« medhjælper er Vibeke Pallisgaard Nielsen, Bytoften 21.

Velkommen også til nye børn.

Lone Wellner Jensen

Årets konfirmander

Koncert

Skellerup kirke søndag den 14. september kl. 20,00. Cello og orgel sammen og hver for sig i et program rummende bl.a. Bach, Buxtehude og Bruch.

Svend Winsløv: Solocellist i Odense Symfoniorkester, lærer på Det fynske Musikkonservatorium, medlem af Den Danske Trio og Carl Nielsen Kvartetten.

Anne-Birgitte Mosbek: Uddannet 1981 fra Det jyske Musikkonservatorium, herefter førsteorganist ved Munkebjerg kirke og siden Gråbrødre Klosterkirke, begge i Odense. Lærer ved Løgumkloster Kirkemusikskole.

Foredragsforeningens program 1997/98

Torsdag den 2. oktober i Skellerup forsamlingshus kl. 19,30:

»Hvad er en historie?« – Journalist Svend Erik Sørensen, Fyens Stiftstidende.

Torsdag den 20. november i Ellinge forsamlingshus kl. 19,30:

»Den nordiske mytologi« – Tidl. højskolelærer Niels Toft, Strib.

Torsdag den 29. januar i Skellerup forsamlingshus kl. 19,30:

»Vækkelser« – Rektor Niels Thomsen, Løgumkloster (tidl. Ryslinge).

Torsdag den 12. februar i Ellinge forsamlingshus kl. 19,30:

»Samspil mellem børn og forældre« – Socialrådgiver og konsulent Kirsten Lønfeldt Ottesen, Ringe.

Mandag den 9. marts i Skellerup forsamlingshus kl. 19,30:

Filmklip fra Skellerup og Ellinge – det lokalhistoriske filmarbejde
Lærer Aase Windeballe, Ullerslev.

